

Παγκοσμιοποίηση και Εκπαίδευση

Αν οι προηγούμενες αρνητικές διαπιστώσεις είναι ορθές, οι συνέπειες για τη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών πραγμάτων και γενικότερα των πολιτισμικών και μορφωτικών διαδικασιών στο σύγχρονο κόσμο προδιαγράφονται τεράστιες. Συγκεκριμένα: Ο περιορισμός των εξουσιών του κράτους θα έχει ως συνέπεια την απώλεια του ουσιαστικού ελέγχου της εκπαίδευσης από αυτό. Επίσης, η σύγκλιση των εκπαιδευτικών συστημάτων αναφορικά με την οργάνωση, τη λειτουργία, τους στόχους, το μορφωτικό περιεχόμενο των προγραμμάτων διδασκαλίας θα έχει ως βάση μια παγκόσμια κοινή κατεύθυνση. Αν γίνει όμως κάτι τέτοιο, πού πάει η πολιτισμική φυσιογνωμία κάθε χώρας; Σε κάθε κοινωνία, ως γνωστόν, υπάρχουν διαφορετικά πολιτισμικά στοιχεία για την εκπαίδευση κάθε λαού και οι δομές και οι λειτουργίες κάθε εκπαιδευτικού συστήματος ποικίλουν. Οι διαφορές, για παράδειγμα, ανάμεσα σε συγκεντρωτικά και αποκεντρωτικά συστήματα, ανάμεσα σε εθνικά και ομοσπονδιακά είναι σημαντικές. Η παραπάνω άποψη ενισχύεται και από το γεγονός ότι ακόμη και στην Ενωμένη Ευρώπη δεν υπάρχει κοινή Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική. Υπενθυμίζεται ότι στη συνθήκη της Ενωμένης Ευρώπης από το 1992 συμπεριλαμβάνεται και η εκπαίδευση, ωστόσο δεν κατέστη δυνατή ακόμη η διαμόρφωση κοινής Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία δεν μπορεί να υποστηριχθεί σοβαρά η παγκοσμιοποίηση στην εκπαίδευση υπό την έννοια της παγκόσμιας εξομοίωσης και του εξισωτισμού σ' όλο το φάσμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Θα μπορούσε να προσθέσει κανείς ότι και στην Ανώτατη Εκπαίδευση η παγκοσμιοποίηση υπό τη μορφή, με την οποία αναφέρεται, είναι πολύ αμφίβολο αν μπορεί να γίνει εφικτή. Πρόσφατες μελέτες υποστηρίζουν ότι οι πολιτικές για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι εθνικά προσδιορισμένες κι ακόμη ότι τα πανεπιστήμια παραμένουν εθνικά ή περιφερειακά αλλά όχι διεθνή. Άλλες μελέτες αναφέρουν διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα και δείχνουν ότι το κράτος είναι υπεύθυνο για τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, ελέγχει τις εκπαιδευτικές διαδικασίες και παραμένει ρυθμιστής της κατάστασης της εκπαίδευσης παρά τις τάσεις αποκέντρωσης. Αν τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών συνδυαστούν με όσα αναφέραμε προηγουμένως θα καταλήγαμε στο συμπέρασμα ότι η παγκοσμιοποίηση δεν μπορεί να διαμορφώνει τα εκπαιδευτικά συστήματα σ' ένα σχήμα που θα τείνει να επιβληθεί παγκόσμια. Με άλλα λόγια μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον δεν θα μπορέσει η εκπαίδευση να αναπτύξει τα χαρακτηριστικά εκείνα των ατόμων που καθιστούν τη μοναδικότητα κάθε λαού. Έχουμε τη γνώμη ότι στην εκπαίδευση παγκοσμιοποίηση σημαίνει κάθε εκπαιδευτική προσπάθεια, η οποία έχει ως στόχο την ενδυνάμωση του διεθνούς προσανατολισμού της γνώσης και της συμπεριφοράς. Η εκπαίδευση δηλαδή θα πρέπει να αποβλέπει στη δημιουργία μιας πολυπολιτισμικής προσέγγισης, η οποία θα προωθεί την αναγνώριση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των διάφορων λαών και θα διαμορφώνει ένα κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο τα άτομα θα μπορούν να συνυπάρχουν και να αποδέχονται με ευρύτερη ανεκτικότητα κάθε πολιτισμική διαφοροποίηση. Αυτό συνεπάγεται ότι η εκπαιδευτική πολιτική θα πρέπει να εξετάζεται σε διεθνές επίπεδο με στόχο την πολυμορφία και τη διαπολιτισμικότητα στο πλαίσιο της αυτονομίας και της ακαδημαϊκής ελευθερίας των ενδιαφερομένων φορέων της εκπαίδευσης. Η διαπολιτισμική διάσταση στην εκπαίδευση υπονοεί την αλληλεπίδραση, την αμοιβαιότητα, την αλληλεγγύη, τη συνεργασία, την αναγνώριση και την αποδοχή των ατόμων και των ομάδων, του τρόπου με τον οποίο ενεργούν και της διαφοράς την οποία έχουν. Σύμφωνα με αυτά η διαπολιτισμική διάσταση δίνει σοβαρές προεκτάσεις στη διαδικασία της πολυπολιτισμικής προσέγγισης της παιδείας σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι γενικά παραδεκτό ότι τα άτομα παγκόσμια προέρχονται από διαφορετικό κοινωνικο-πολιτισμικό περιβάλλον κατά συνέπεια εκτιμούν και ερμηνεύουν με διαφορετικό τρόπο την πραγματικότητα. Με αυτή τη διαφορετικότητα θα πρέπει να μάθει να ζει ο σύγχρονος άνθρωπος σε μια κοινωνία με εμφανείς πολιτισμικές τάσεις. Αυτήν την προσέγγιση ο G. Holf την περιγράφει ως μια νέα μορφή συμβίωσης στην οποία «ξένες συνήθειες αναγνωρίζονται, η πολυγλωσσία θεωρείται αυτονόητη και επιδιώκεται η επαφή των ανθρώπων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο».

Ο ρόλος της εκπαίδευσης μέσα σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον υπ' αυτήν την οπτική γωνία, αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την προώθηση μιας παιδείας της πολυμορφίας με διαπολιτισμικές διαστάσεις. Η δυναμική μιας τέτοιας παιδείας έχει ως στόχο «να αφυπνίσει και να καλλιεργήσει τη συνείδηση και τον αναστοχασμό για την κοινωνική πολυμορφία» και να αναχαιτίσει την τάση της παγκοσμιοποίησης για πολιτισμική εξομοίωση. Η διατήρηση εθνικής και πολιτισμικής ιδιαιτερότητας κάθε λαού, θα πρέπει να παραμείνει βασική αρχή της παγκοσμιοποίησης, ο βασικός ρυθμιστής πράξεων και ενεργειών. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι η παγκοσμιοποίηση δεν θα πρέπει να πάρει το χαρακτήρα του εξισωτισμού των πάντων και της

ισοπεδωτικής ενσωμάτωσης ειδικότερα στο χώρο της εκπαίδευσης. Για την Ελληνική Παιδεία πιστεύουμε ότι, πέρα από την παγκόσμια συνεργασία των λαών στο πλαίσιο της οικονομίας και της επιστήμης, θα πρέπει να διατηρήσει την καλλιέργεια των πολιτιστικών της χαρακτηριστικών (γλώσσα, κουλτούρα, παραδόσεις) και να προστατεύσει τις πολιτιστικές της ιδιαιτερότητες, οι οποίες την κάνουν μοναδική στην μακραίωνη πορεία της.

Του Γεωργίου Ε. Αραβανή, Αναπληρωτή Καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης